

במשנה ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר. אפשר טעמא דר"מ לפי שידוע לכל דין הפרת הבעל שהוא מפורש בתורה, אבל התרת חכם אינה מפורשת בתורה. וז"ש רש"י שיאמר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר וכו'. וזו היתה טעותו של יפתח שלא הלך להתיר נדרו אצל פינחס, כי חשב שלא יוכל לעזור לו כלל, שהרי כתוב בתורה לא יחל דברו. וכן מפורש בשופטים (י"א ל"ה) ואנכי פציתי פי אל ה' ולא אוכל לשוב. ואכמ"ל.

תנ"ך 1234567

שם א"ר אלעזר. במשניות איתא א"ר אליעזר. והוא ט"ס, דאילו ר' אליעזר רבו דרבו דר"מ הוה, ולא יבא להשיב על דברי ר"מ. ופשוט.

בפירש"י בד"ה דילמא הך "דדייקת" מתניתין. כצ"ל.

בתוד"ה אמרי וכו' והיינו אפילו כתבו למכור לישראל דלקמן מפרש טעמא וכו' עכ"ל. קשה למה לא הוכיחו מדקא דחיק תלמודא לשנויי דילמא לגנוז ולא משני כגון שכתבו למכור לישראל.

בא"ד דאין דרך נכרי לכתוב עכ"ל. ק"ל ושמא ישראל מין כתבו ודרך מין לכתוב וכמ"ש מרן הב"י (יו"ד ר"ס רפ"א) בשם הר"ן. וי"ל דלא תלינן במין אלא כשקנאו מאתו משא"כ בעלמא דרוב ישראל כשרים הם. ופשוט.

בד"ה והא וכו' הומ"ל דרבן שמעון בן גמליאל וכו' עכ"ל. עיין מהרש"א. ומ"ש אלא באיבוד צ"ל אלא "בעיבוד". וכן בסמוך ומשום "עיבוד" לשמה וכו' כצ"ל.

דף מ"ו ע"א בפירש"י בד"ה ימים שנים רבים ג' גבי זבה דרשין הכי וכו' עכ"ל. אע"פ שאמרו (בחולין דף קל"ז ע"ב) לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד, מצינו כמה פעמים שלומדים לשון הכתוב מלשון המשנה או להיפך, כמו בחולין (דף ה' ע"א) דפריך קרי לה נערה וקרי לה קטנה, ולפי הפשט לק"מ, שכמו שנאמר נער קטן כן נאמר נערה קטנה. וכן בבב"ק (דף מ"א סע"א) נכתוב רחמנא לא יהנה, ואין זה לשון מקרא כלל, רק ר"ל לא יאות או לא יועיל או לא יסכון. ואכמ"ל.

בתוד"ה כיון וכו' וי"ל דעל כרחך באין רוצים להשלים וכו' עכ"ל. כוונתם דכך סדר הכתובים שם: "ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה, [אז] וצרת עליה, ונתנה ד' אלקיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף וגו' תבזו לך וגו', רק מערי העמים האלה וגו' לא תחיה כל נשמה". וזה כנגד מ"ש רק הנשים והטף תבזו לך, ולעולם מיירי באין רוצים להשלים. ודו"ק.

ע"ב בגמ' רבי אבא "לימדתנו" רבינו וכו'. כצ"ל.

בפירש"י ד"ה שתיקותיך וכו' אילו ידעתי "שסופי" ליתן וכו'. כצ"ל. וכ"ה בפירוש הרע"ב.

דף מ"ז ע"א בגמ' ור"א "אמר" אע"פ שיש קנין וכו'. כצ"ל. כי לשון אומר נופל על התנאים במשנה וברייטא, אבל על האמוראים נופל הלשון אמר ר' פלוני ור' פלוני אמר.

שם שנאמר לה' הארץ. נ"ב: המצינים שכחו לציין (תהלים כ"ד א').

אוצר החכמה

שם ד"ר ישראל "ולקטינהו" עובד כוכבים וכו'. א"ח"ק 1234567 כצ"ל. וכן בסמוך ב"פ.

אוצר החכמה

שם ת"ש ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים וכו'. עיין מהרש"א. ומ"ש בסו"ד לא הוה ליה למנקט שלקחה "העובד כוכבים ממנו" אלא וכו', צ"ל שלקחה "מעובד כוכבים" אלא וכו'. א"ח"ק 1234567

בפירש"י ד"ה יתיב וכו' לא היה מצמצם וכו' עכ"ל. מכאן סמך למנהג האדמו"ר בעל נועם אלימלך וצ"ל שלא להשאיר פרוטה בביתו ליום מחר, וסימניך (דברים כ"ב ח') ולא תשים "דמים" בביתך. ומ"ש יתיב קאכיל ושתי, לימדנו שאין חפץ להשי"ת בסיגופים, רק לאכול לש"ש להיות בריא וחזק לעבודתו יתברך. כמ"ש (ירמיה כ"ב ט"ו) אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו. ואמרו בגמרא (עירובין דף נ"ד ע"א): בני אם יש לך היטיב (כצ"ל בשני יודיין) לך, שאין בשאול תענוג וכו'. ועיין ביאור הגר"א לש"ע א"ח (סימן רל"א ס"ק ז'). ובזה ניחא מה שאמרו בשבת (דף ל"ח סע"א) פעם אחת נתארחתי אני ורבי וכו' והביאו לפנינו ביצים מצומקות כעוזרדין ואכלנו מהן הרבה. ולכאורה הרי רבי העיד על עצמו (בכתובות דף ק"ד ע"א) שלא נהנה מן העולם הזה אפילו באצבע קטנה. וזה לא יתורץ בתירוצ התוס' ע"ז (דף י"א ע"א בסוף ד"ה צנון) רק בדברי הגר"א. ע"ש. ואפשר עפמ"ש הגרי"ח בספר לשון חכמים ח"א (ס"ס ב') דבשבת אע"פ שאוכל מותרות הרבה אינו הולך לחיצונים (ולעומת זה עיין בספר חסידים סימן תקס"ט ובהגהות החיד"א שם).

ע"ש. ורש"י פירש בכתובות וז"ל: ולא נהניתי, בעולם הזה "לפי טורח שיגעתי" באצבע קטנה שלי. ע"כ (כצ"ל בפירש"י הנקודה אחר תיבות ולא נהניתי. ומה שהוסיפו בדפוס [אפילו] לפי טורח שיגעתי וכו', הוא שבוש). וכוונתו שלפי טורח שיגע לאסוף ולקבץ כל חכמי ישראל ולקצר ת"ר סדרי משנה בששה סדרים (עיין חגיגה דף י"ד ע"א), ולבטל גזרות מישראל בחכמתו ותבונתו ע"י ידידותו עם קיסר רומי, הרי כל מה שנהנה מן העוה"ז כאין וכאפס לעומת הטורח שיגע. ודו"ק.

בד"ה כריסי כרי בטני ושומן שבמעי וכו' עכ"ל. שהיה אוכל הרבה, כמבואר בברכות (דף מ"ד ע"א). ע"ש.

בתוד"ה כריסי כרי "דרכו" היה לשכב על "בטנו" כדאמרינן וכו'. כצ"ל. ושו"ר שכן הגיהו בש"ס עז והדר בשם דפו"י. ע"ש.

ע"ב בגמ' תקינו להו דלא "לייתו" וכו' הדר תקינו להו "דלייתו". כצ"ל בשני יודיין.

דף מ"ח ע"א בגמ' תלמוד לומר "ואם" את שדה מקנתו. כצ"ל בוי"ו, וכן בכל העמוד.

שם קרא אשכחו ודרוש לכתוב רחמנא וכו' מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה. פירוש שהמ"ם באה ללמדנו אפילו מקצת שדה אחוזתו, והיינו שכל שראויה להיות שדה אחוזתו נקראת שדה אחוזה. ודו"ק.

שם אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל. כעין זה בב"מ (דף מ"ח ע"א).